

В. Г. МУРАДЯН

ПЛЮРАЛІЗМ КОНЦЕПЦІЙ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У цій статті згадуються різні концепції феномену міграції та зазначається про неможливість створення єдиного підходу щодо визначення критеріїв та чітких філософських парадигм щодо цього явища. Така ситуація існує у зв'язку з самим характером феномену та не може бути розв'язаною до тих пір, доки міграція буде елементом суспільного життя та необхідною умовою для розвитку. Вказується також і те, що такий характер об'єкту дослідження має чіткі позитивні проявлення особливо для дослідників філософського виміру явища.

Ключові слова: міграція, правове регулювання міграції, соціокультурний вимір міграції, економіко-культурний вимір міграції, міграційна політика.

В этой статье упоминаются разные концепции феномена миграции и указывается о невозможности создания единого подхода по определению критериев и чётких философских парадигм касательно этого явления. Такая ситуация существует в связи с самим характером феномена и не может быть решена до тех пор, пока миграция будет элементом общественной жизни и необходимым условием для развития. Указывается также и то, что такой характер объекта исследования имеет чёткие позитивные проявления, особенно для исследователей философского измерения явления.

Ключевые слова: миграция, правовое регулирование миграции, социокультурное измерение миграции, экономико-культурное измерение миграции, миграционная политика.

The article includes referrals to different concepts of the migration phenomenon and mentions about impossibility to create one approach of setting criteria and exact philosophic paradigms concerning this phenomenon. Such a situation exists because of the phenomenon's essence and cannot be resolved until migration is a part of social life and is a necessary condition for development. The article also mentions that such a character of the object of research has specific positive effects especially for researchers of the philosophic dimension of the phenomenon.

Keywords: migration, legal regulation of migration, sociocultural dimension of migration, economic and cultural dimension of migration, migration policy.

Актуальність. Через високу важливість та вплив на суспільство міграцію завжди вивчали науковці як сучасні так і закордонні, кожний у своєму напрямку. В умовах сьогодення, глобалізаційні процеси, технологічний розвиток та розвиток суспільства створили світ, у якому міграція є процесом неперервним у багатьох проявленнях. У більшості країн світу міграція перестала бути дивною або рідкісною, мало хто дивується мігрантам та наявності інших культур у своєму регіоні. Разом із зміною характеру міграції змінився і її вплив. Такі зміни є об'єктом дослідження для багатьох науковців оскільки переоцінити значущість міграції неможливо: цей феномен є одним з факторів формування майбутнього суспільства. Через це існує велика кількість теорій, досліджень та робіт на тему міграції, що створені великою кількістю дослідників, кожен з яких представляє своє бачення концепції. Наявність різних бачень та ідей, жодну з яких неможливо довести або спростувати за огляду на соціальність, тобто високий ступінь суб'єктивності, явища, створює плюралізм концепцій, що у свою чергу має позитивні та негативні обставини для усіх, хто вивчає, досліджує та цікавиться міграцією.

Новизна. Негативним фактором є те, що неможливо знайти єдину погоджену точку зору, доведену іспитами та емпіричними даними, стосовно багатьох аспектів феномену, що може завести деяких у розчарування та відчуження від цього пласту філософської науки. З іншого боку, що і є позитивним, відсутність констант та аксіом відкриває широке поле діяльності для дослідників, що бажають йти своїм шляхом, знаходити підтвердження та доводи своїх теорій та напрямку розвитку [2, с. 2]. У будь-якому випадку, актуальність дослідження питання міграції залишається на високому рівні завжди через високу роль та вплив феномену на людей і саме цей тезис розкривається у даній статті.

Основна частина. Детально зупинимося на значимих працях українських вчених в галузі міграційних процесів: фундаментальною роботою є «Міграційні процеси в сучасному світі: обіговий, регіональний та національний виміри. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика» за редакцією Ю.І. Римаренка, виданою у 1998 р. В якій розглянуто чималий пласт маловідомих проблем – етнічних, біологічних, культурних, медичних, правових, соціологічних. Такий стан здається виправданим, тому що міграція, як безперервний соціопроект, вимагає від урядів та управлінців повсякденних ситуаційних рішень. Міграція постає в теоретико-прикладних уявленнях складним процесом, для урегулювання якого слід застосувати добровільне та вимушене регулювання переселенських потоків і хвиль. Окремий пласт наукових знань в енциклопедії – це концептуальні уявлення про чисельних мігрантів, які, долаючи транскордонні відстані, прощаються з однією державою і зустрічаються з іншою. Будь-яка держава – це політичний і соціальний організм, якій по відношенню до мігрантів майже ні коле не буває пасивним. Активне ставлення держави до мігрантів найкраще проявляє себе у правовому зрізї. Кожна цивілізована держава по різному ставиться до особистих і колективних прав громадян, а тим паче – іноземців та осіб без громадянства [7, с. 36]. По суті щоб вважати себе правовою, вона мусить створювати належні умови для юридичного забезпечення прав і свобод мігрантів. Це, так би мовити, моральний бік справи. Інший бачиться в тому, що держава володіє «правом сильнішого» і всезагальна справедливість, яка офіційно проголошується нею, має бути реалізована сповна.

В монографії Нижник Н.Р. «Державне управління в Україні: централізація і децентралізація». Докладно досліджується державне управління в Україні, а саме:

«Державне управління міграційними процесами в Україні: централізація та децентралізація при розмежуванні повноважень державних органів». Основна мета розділу – це висвітлення змісту, законодавчо-нормативних актів в Україні з регулювання системи управління міграційними процесами.

В монографії Новіка В. «Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні» в основі якої визначення основних напрямків довгострокової імміграційної політики України, розроблення і наукове обґрунтування організаційно-управлінських форм і методів її проведення, робота має окремий розділ «Нелегальна міграція і боротьба з нею в Україні», ця проблема розглядається в контексті визначення принципів моделей побудови системи загальнодержавного і регіонального управління імміграційними процесами в Україні.

Монографія Чеховича С. «Теоретичні засади регулювання міграційних процесів в Україні». Людство у ході розвитку суспільства виробило основні правові засади, інститути і норми регулювання міграційних процесів. Україна тривалий час була відірвана від загальносвітових тенденцій становлення міжнародного міграційного права. Завдяки своєму геополітичному становищу держава знаходиться на перехресті міжнародних масових міграційних шляхів і є одним з основних суб'єктів Євразійських міграційних процесів. Проблема актуалізується і тим, що після розпаду Радянського Союзу й утворення на її території нових суверенних держав, союзні республіки відносно одна до одної набули статусу іноземних держав, їхні громадяни стали іноземцями, а подекуди через недосконале законодавство – взагалі особами без громадянства.

Саме тому основою даної роботи є правове регулювання міграційних процесів в Україні та становлення відповідних юридичних інститутів і державних органів, міграційне законодавство, інші джерела права, а також аналіз наукових джерел з питань міграції населення. Вхідження України в міждержавні, міжнародні інституції вимагає імплементації міграційних норм міжнародного права в національне законодавство України, внаслідок чого предметом даної роботи стали і міжнародно-правові акти та правова база тих країн, які вже мають чималий законотворчий і правовий практичний досвід щодо регулювання відносно нових для України міграційних суспільних відносин [8, с. 132].

Робота Малиновської О. «Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні», яка носить теоретичну і практичну спрямованість, стала, свого роду, відкриттям для багатьох людей, що цікавляться соціально-політичною проблематикою. Науковий аналіз нових явищ міграційних процесів, відображає серйозну занепокоєність відставанням у цій області знань. Так було відзначено, що протягом багатьох років дані про міграцію не публікувалися у відкритій пресі, що не дозволяло обговорювати ці проблеми й обмінюватися результатами досліджень. Це в свою чергу, сприяло тому, що вчені не змогли вчасно пояснити і спрогнозувати проблему біженців. Проблеми соціально-політичного та економічного розвитку країни підсилювала міграцію і сприяла їй. Багатотисячні людські переміщення

стали носити відкриту і сховану форми. Перша була викликана масовим відтоком населення з Азербайджану і Вірменії, друга – з інших союзних республік. Відзначалося також, що з проблемою міграції пов'язане загострення міжнародних відносин у тих республіках, де зберігається потреба в завезенні додаткових трудових ресурсів для роботи на підприємствах, тоді ще союзного підпорядкування, розміщених без обліку демографічного фактору.

Вивчення міграції надає людству інформацію про її вплив на розвиток, історію та культуру людства. Однак через сутність цього феномену вчені та дослідники можуть лише робити висновки щодо вже сталих фактів, тобто минулих подій та значущих моментів, та дивлячись на тенденції, можуть робити неточний прогноз щодо майбутніх змін. Очевидним є те, що міграція впливає на різні аспекти життя, змінюючи існуючі соціальні парадигми та викликає необхідність у суспільства змінювати діалектику [5, с. 286].

Висновки. Сучасний світ настільки швидко змінюється у різних вимірах, що орієнтуватися на невелику кількість концепцій не можливо та не дасть змоги скласти уявлення про життєві аспекти, яке спиралося на наукові дослідження. Кожна концепція дає свій вимір, свій ракурс, свої категорії, дає можливість доторкнутися до зовсім несподіваних теоретичних напрацювань, уявити окремі позиції з різних боків, тощо. Звернення до кожної виступає методологічною базою, що формує плюральність думок відносно такого складного в глобалізованому світі явища, як міграція. Але зважаючи на швидкість змін вимірів, існує необхідність звертатися до дослідницьких робіт з метою формування філософської парадигми та свого бачення на такий специфічний феномен.

Список літератури: 1. Конвенція ООН «Про правовий статус біженців» 1951 року та Протокол 1967 року до неї. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml. 2. Border displacements. Challenging the politics of rescue between Mare Nostrum and Triton. – Migration Studies. – vol. 4. – iss. 1. – pp. 1–19. 3. Билсборроу Р. Статистика международной миграции: рекомендации по совершенствованию системы сбора данных / Р. Билсборроу, Г. Хьюго, А. Обераи, Х. Злотник. – Международный бюро труда. – М.: АСАБЕМА, 1999. – 419 с. 4. Бутов В. И. Демография: учебное пособие. под ред. В. Г. Игнатова / В. И. Бутов. – М.: ИКЦ «Март»; Ростов н/Д: Издательский центр «Март», 2005. – 576 с. 5. Пуригина О. Г. Международная миграция: навч. посіб. / О. Г. Пуригина, С. Е. Сардак. – Д.: Вид-во ДНУ, 2009. – 352 с. 6. Кондратьев Я. Ю. Основы миграцизнствства: Навч.-мет. посіб. / Я. Ю. Кондратьев, Ю. І. Римаренко, В. І. Олефір. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. – 424 с. 7. Малиновська О. Біженці в світі та в Україні: моделі вирішення проблеми / О. Малиновська. – К.: Генеза, 2003. – 288 с. 8. Малиновська О. А. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС / О. А. Малиновська. – К.: Бланк-Прес, 2004. – 171 с. 9. Мосьондз С. О. Адміністративно-правові основи державної міграційної політики в Україні: навч. посіб. / С. О. Мосьондз. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 208 с.

References (transliterated): 1. Konventsiya OON "Pro pravoviy status bizhentsiv" 1951 roku ta Protokol 1967 roku do ney [The UN Convention "The Legal Status of Refugees", 1951 and the Protocol, 1967]. – http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml. 2. Border displacements. Challenging the politics of rescue between Mare Nostrum and Triton. Migration Studies. 2016, vol. 4, iss. 1, pp. 1–19. 3. Bilsborrou R., Hyugo G., Oberai A., Zlotnik H. Statistika mezhdu-narodnoy migratsii: rekomendatsii po sovershenstvovaniyu sistemiy

sbornykh [International migration statistics: recommendations for improving the data collection system]. *Mezhdunarod, byuro truda*. M., ASABEMIA, 1999. 419 p. **4.** Butov V. I. *Demografiya* [Demography]. Ed. Ignatova V. G., M., IKTs «Mart»; Rostov n/D, Izdatelskiy tsentr «MarT», 2005. 576 p. **5.** Purigina O. G., Sardak S.E. *Mizhnarodna migratsiya* [International migration]. D., DNU, 2009. 352 p. **6.** Kondrat'ev Ya. Yu., Rimarenko Yu. I., Olefir V. I. *Osnovy migratsieznastva* [Fundamentals of Migration Studies]. K., In-t derzhavi i prava NAN Ukraini, 2000. 424 p. **7.** Malinovs'ka O. *Bizhentsi v sviti ta v Ukraini:*

modeli virishennya problemi [Refugees in the world and in Ukraine: models for solving the problem]. K., Geneza, 2003. 288 p. **8.** Malinovs'ka O. A. *Ukrayina, Evropa, migratsiya: migratsiyi naselemya Ukraini v umovah rozshirennya ES* [Ukraine, Europe, migration: migration of Ukrainian population in terms of enlargement]. K., Blank-Pres, 2004. 171 p. **9.** Mosondz S. O. *Administrativno-pravovi osnovi derzhavnoyi migratsiyoi politiki v Ukraini* [Administrative and Legal Basis of the State Migration Policy in Ukraine]. K., Magistr – XXI century, 2005. 208 p.

Надійшла (received) 11.12.2017

Бібліографічні описи / Библиографические описания / Bibliographic descriptions

Плюралізм концепцій міграції в умовах глобалізації / В. Г. Мурадян // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 107–109. – Бібліогр. : 9 назв. – ISSN 2227-6890.

Плюрализм концепций миграции в условиях глобализации / В. Г. Мурадян // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 107–109. – Бібліогр. : 9 назв. – ISSN 2227-6890.

Pluralism of migration concepts in the context of globalization / V. G. Muradian // Bulletin of NTU "KhPI". Series : Actual problems of Ukrainian society development. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – No. 52 (1273). – P. 107–109. – Bibliogr. : 9. – ISSN 2227-6890.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Мурадян Вартан Геворкович – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», аспірант кафедри філософії; e-mail: bondsfor@gmail.com.

Мурадян Вартан Геворкович – Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», аспирант кафедры философии; e-mail: bondsfor@gmail.com.

Muradian Vartan – National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Postgraduate at the Department of Philosophy; e-mail: bondsfor@gmail.com.